

LITERATURA CATALANA A LA GRAN PANTALLA

La lletra amb cinema entra

TONI VALL

AL LLARG DE MÉS DE CENT ANYS S'HAN ESTABLERT UNES MÉS QUE PROMÍSCUES RELACIONS ENTRE CINEMA I LITERATURA. FEM UN REPÀS DE LES ADAPTACIONS D'OBRES LITERÀRIES CATALANES AL CINEMA

La literatura sempre ha nodrit el cinema. Són in comptables els exemples de films que s'han basat en un material originàriament literari per bastir el seu discurs cinematogràfic. Directors tan importants en la història del cinema com ara John Huston, Howard Hawks, Akira Kurosawa i Orson Welles es van traslladar assíduament als llibres al llarg de la seva carrera. La tradició literària catalana, amb la seva riquesa de fons i multitud de gèneres, ha servit també com a font d'inspiració de guionistes i directors òbviament catalans, però també de la resta de l'Estat espanyol i en alguns casos estrangers. L'obra d'autors tan diversos com ara Àngel Guimerà, Llorenç Villalonga, Manuel de Pedrolo, Sergi Belbel, Mercè Rodoreda i Andreu Martín han estat portades a la pantalla gran amb més o menys fortuna.

Són molts els noms clàssics de la literatura catalana que al llarg de la història del cinema han estat adaptats a la pantalla. Les obres més emblemàtiques dels autors més representatius del període de la Renaixença, Àngel Guimerà i

Narcís Oller, han creuat la sempre feble frontera entre les lletres i el cinema. Sens dubte és *Tierra baja* (1907), de Fructuós Gelabert, basada en la mítica obra d'Àngel Guimerà, el precedent més remot d'adaptació cinematogràfica d'una obra de la literatura catalana. No és aquest l'únic text de Guimerà que ha fet aquest viatge. El 1964 Núria Espert i Francisco Rabal van protagonitzar el drama *Maria Rosa*, dirigit per Armando Moreno, l'aleshores marit d'Espert. L'altre nom essencial de la

'LA FEBRE D'OR', UN CLÀSSIC CATALÀ DE NARCÍS OLLER

Renaixença, un clàssic català com Narcís Oller, també ha estat carn de cel·luloide. El 1992 el director català Gonzalo Herralde va dirigir *La febre*

d'or, una luxosa producció televisiva que va tenir també la seva versió per al cinema. Uns anys abans Herralde ja havia dirigit *Laura a la ciutat dels sants* (1987), basada en la famosíssima novel·la de Miquel Llor. De la mateixa generació de Llor és el menorquí Llorenç Villalonga i la seva última obra *Bearn o la casa de les nines* va servir al director madrileny Jaime Chávarri per dirigir una de les seves pel·lícules més emblemàtiques *Bearn o la casa de las muñecas* (1983), amb un repartiment de luxe encapçalat per Fernando Rey i Àngela Molina. I és que els anys 80 van ser d'allò més fructífers en aquest sentit. I l'obra de Mercè Rodoreda *La plaça del Diamant* va servir perquè el 1981 Francesc Betriu dirigís la recordada sèrie televisiva que va tenir també una versió per al cinema. Sílvia Munt és des de llavors i per a molta gent la Colometa, i Lluís Homar, el Quimet.

L'obra de Josep Maria de Sagarra ha conegut també adaptacions tant televisives com cinematogràfiques. Malgrat que *Vida privada*, segurament la seva obra amb valors cinematogràfics més evidents, no s'ha traslladat mai a la gran pantalla (sí que se'n va fer una sèrie), *La ferida lluminosa* ha tingut dues famoses adaptacions. La primera, el 1966, a càrrec del director argentí Tulio Demicheli i la segona, el 1998, amb la firma de José Luis Garcí. També *El cafè de la Marina*, el seu famós drama mariner, va veure la llum en forma de film el 1933, dirigit per Domingo Pruna. El poeta Salvador Espriu va es*Laia* el 1932 i el director Vicente Lluç va realitzar el 1970 un film homònim en què van repetir com a parella Núria Es-

per i Francisco Rabal. Trenta anys després Agustí Villaronga va dur al cinema l'obra del també poeta Blai Bonet a *El mar* (2000), un film desesperat i cru que va provocar una certa commoció per l'atreuiment tant formal com conceptual de la proposta.

El capítol d'adaptacions de clàssics catalans es completa amb uns casos d'allò més inclassificables. El text més conegut i prestigiós de Víctor Català, *Solitud*, va conèixer el 1992 una no gaire afortunada adaptació a les mans de Romà Guardiet. Manuel de Pedrolo s'ha adaptat a *El poder del desee* (1975), dirigida per Juan Antonio Bardem, sobre la seva novel·la *Joc brut* i protagonitzada per una ja madura Mari-sol. També del 1975 és *La resposta*, en què Josep Maria Forn va adaptar *M'enterro en els fonaments*, del mateix autor català. I a *Garum* (1988), Tomás Muñoz va utilitzar una obra de Pedrolo (*Procés de contradicció suficient*) per donar cos a un film. I finalment *La punyalada* (1989) és fins a aquest moment l'últim film del director català Jordi Grau i adapta la novel·la de Marià Vayreda.

Tota aquesta tirallonga de noms i títols es caracteritza essencialment per l'academicisme i la pulcritud, pels diàlegs estrictament literaris i més aviat asèptics i per la general manca d'ambició. La impressió general és que cap director, amb l'única excepció de Villaronga amb el text de Blai Bonet, s'ha volgut atrevir a subvertir en certa mesura els valors de les obres essencials de la literatura catalana i han optat per uns films tocats i posats, correctes però sense esperit ni ànima perdurable.

▶ ▶ ▶

'EL PERQUÈ DE TOT PLEGAT', BASADA EN ELS CONTES DE QUIM MONZÓ

SÍLVIA MUNT VA INTERPRETAR LA COLOMETA A 'LA PLAÇA DEL DIAMANT', DE MERCÈ RODOREDÀ